

**Social Media and New Form of Protest:
A Case of the Thailand's 2020 Political Movements****

Thanakorn Intorn*

Abstract

This article presents the changes in Thai political protest movements in 2020, especially the use of social media in protest movements. It was found that social media is a form of communication developed from the Internet. And as an alternative to creating change in the political protest movement in Thailand during that period as well, such as expressing opinions, interactive communication, the mobilization of people and activities in parallel with the normal activities of the protest movement. It has become a new area of political protest for people online. However, the adoption of social media also faces problems that may not be successful when used as a form of the political protest movement. For example, it is seen as a tool by individuals who are separated from society. The use of language can change society and politics and mismanagement of movement strategies, etc.

* Independent Scholar, Email: zakakim59@gmail.com.

** Received November 18, 2021; Revised December 12, 2021; Accepted December 16, 2021

Keywords: Social Media, Social Movements, Thailand' s Political Movements

**สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่ :
กรณีขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย 2563****

ธนากรณ อินทร*

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอถึงความเปลี่ยนแปลงของขบวนการประท้วงทางการเมืองของไทยในช่วงปี 2563 โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในขบวนการประท้วง ซึ่งพบว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบการสื่อสารที่พัฒนาจากระบบอินเทอร์เน็ต และเป็นทางเลือกในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในขบวนการประท้วงทางการเมืองในประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นด้วย อาทิ การแสดงความคิดเห็น การสื่อสารอย่างมีปฏิสัมพันธ์ การระดมผู้คนและ ทำกิจกรรมคู่ขนานกับการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ของขบวนการประท้วงตามปกติทั่วไป กลายเป็นพื้นที่ใหม่ของขบวนการประท้วงทางการเมืองสำหรับผู้คนในโลกออนไลน์ อย่างไรก็ตามการนำสื่อสังคมออนไลน์ยังเผชิญกับปัญหาที่อาจไม่ประสบความสำเร็จเมื่อนำมาใช้ในรูปแบบของขบวนการประท้วงทางการเมือง เช่น

* นักวิชาการอิสระ อีเมลล์ zakakim59@gmail.com

** ได้รับบทความ 18 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขปรับปรุง 12 ธันวาคม 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 16 ธันวาคม 2564

มองว่าเป็นเครื่องมือโดยปัจเจกบุคคลที่แบ่งแยกจากสังคม การใช้ถ้อยภาษาซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองได้ และการดำเนินยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวที่ผิดพลาด เป็นต้น

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ขบวนการประท้วงทางการเมืองไทย

บทนำ

ปรากฏการณ์ของขบวนการประท้วงในประเทศไทยช่วงปี 2563 (ปีปีช้ำไทย, 2020) ท่ามกลางสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และมาตรการของการควบคุมโรคโดยรัฐบาลซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับผู้ที่เข้าร่วมการประท้วง อย่างไรก็ตามขบวนการประท้วงดำเนินต่อไปตั้งแต่ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ หลังศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคอนาคตใหม่ จนเกิดแฟลชม็อบ (Flash Mob) ในสถานศึกษาหลายแห่ง ต่อมา กลุ่ม “เยาวชนปลดแอก” (Free Youth) เกิดขึ้นและนัดชุมนุมช่วงเดือนกรกฎาคมพร้อมกับข้อเรียกร้อง 3 ข้อ คือหยุดคุกคามประชาชน ให้รัฐบาลยุบสภา และร่างรัฐธรรมนูญใหม่ รวมทั้งการปราศรัยของนายอานนท์ นำภา ในการชุมนุมของกลุ่ม “มหานครเพื่อประชาธิปไตย” และ “มอกะเสด” เมื่อเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นครั้งแรกของการสร้างแรงกระเพื่อมในสังคมไทยจากการนำเสนอต่อประเด็นสถาบันฯ และนำไปสู่ปรากฏการณ์ “ทะลุเพดาน” จากการปราศรัยในการชุมนุมของกลุ่ม “แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม” ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เมื่อเดือนสิงหาคมซึ่งมีการนำประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูปสถาบันฯ นอกจากนี้ยังเกิด

ขบวนการนักเรียนมัธยมและนักศึกษาในหลายจังหวัดอีกด้วย จนในที่สุดช่วงเดือนตุลาคมเกิดกลุ่ม “คณะราษฎร 2563” ซึ่งเป็นการรวมตัวกับของหลาย ๆ กลุ่ม พร้อมกับข้อเรียกร้อง คือ ให้นายกรัฐมนตรีลาออก ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และปฏิรูปสถาบันฯ ในขณะที่เดียวกันกระแสของขบวนการประท้วงหลากหลายกลุ่มดังกล่าวทำให้เกิดการต่อต้านและตอบโต้โดยกลุ่มอาชีวะช่วยชาติ และกลุ่มไทยภักดี ซึ่งมองว่าขบวนการประท้วงต่าง ๆ เหล่านี้กระทำการทำลายและมีความพยายามล้มล้างสถาบันฯ ดังจะเห็นได้จากการทำกิจกรรมคู่ขนานและอยู่ใกล้บริเวณกับกิจกรรมของขบวนการประท้วงนั้นเสมอ

นอกจากกระแสขบวนการประท้วงที่เกิดขึ้นมากมายแล้ว ยังทำให้เห็นถึงการใช้สื่อสังคม (Social Media) ในพื้นที่ของขบวนการประท้วง และเป็นพื้นที่ในโลกออนไลน์หลากหลายช่องทาง เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter) และช่องทางอื่น ๆ มากมาย ช่องทางเหล่านี้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติการสำหรับขบวนการประท้วงในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น การแสดงความคิดเห็นในเนื้อหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำไปสู่การเชิญชวนผู้คนเข้าร่วมการประท้วง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ในการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ดังเช่นการติดเครื่องหมายแฮชแท็ก (Hashtag) เช่น #เยาวชนปลดแอก #มือบไม่มุ้งแต่ตั้งตึ่งค่ะคุณรัฐบาล และ #วิ่งกันนะแสมทาวไร ทั้งนี้เป็นลักษณะของวัฒนธรรมสมัยนิยมหรือป๊อปคัลเจอร์ (Popular Culture) มาใช้ในการประท้วงมากขึ้น (Workpointtoday, 2020) นอกจากนี้ยังปรากฏการณ์ติดแฮชแท็กอื่น ๆ เพื่อแสดงจุดยืนต่อการประท้วงอีกด้วย ซึ่งสามารถสร้างฐานอำนาจโดยจำนวน (Power of Numbers) ได้มากมาย แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวทั้งในโลกออนไลน์และขบวนการประท้วงบนท้องถนนมีความเกี่ยวพันกันและไม่ได้แยกออกจากกัน แม้ว่ามันอาจไม่ใช่สิ่งเดียวกันในบางครั้งก็ตาม (The101.World, 2020) จากการใช้สื่อสังคมกับขบวนการประท้วงในโลกออนไลน์ที่เปรียบเป็นเหรียญสองซึ่งวัดความสำเร็จและความล้มเหลวที่

ไม่แตกต่างจากขบวนการประท้วงบนท้องถนน ทั้งในแง่การระดมทรัพยากรและโครงสร้างโอกาสทางการเมืองบนพื้นฐานของการตัดสินใจเข้าร่วมการประท้วงไม่แตกต่างกับขบวนการประท้วงโดยปกติทั่วไป หรือบางครั้งอาจเป็นหนึ่งในทางเลือกของการประท้วงยุคปัจจุบันนอกเหนือจากการเข้าร่วมขบวนการประท้วงบนท้องถนน

สื่อสังคมกับขบวนการประท้วง : จากรูปแบบเก่าสู่ทางเลือกใหม่ของโลกออนไลน์

ความสำคัญของสื่อกับขบวนการประท้วงมีที่มาจากบทบาทของสื่อสารมวลชนกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมทั้งในการศึกษาการสื่อสารทางการเมือง กล่าวคือ สื่อมวลชนเปรียบเสมือนเป็นตัวแสดงในพื้นที่การเมืองตรงกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยสื่อมวลชนทำหน้าที่ถ่ายทอดและรายงานข่าว ซึ่งนำเสนอความไม่พอใจของผู้คนต่อปัญหาเชิงโครงสร้างการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของรัฐ ผ่านการนำเสนอข่าวทั้งหมดหรือบางส่วน (นันทนา นันทวโรภาส, 2558, น. 119-120) ขณะเดียวกันบทบาทสื่อมวลชนนำไปสู่การระดมทางการเมืองและเกิดขบวนการประท้วง ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งสัญญาณการเรียกร้องถึงรัฐบาล และส่งข้อมูลข่าวสารจากขบวนการประท้วงไปยังประชาชนซึ่งเป็นผู้รับสาร จนกล่าวได้ว่าเป็น “ฝ่ายที่สาม” (Third Parties) ในฐานะผู้สนับสนุนซึ่งมีหน้าที่รายงานสถานการณ์ขบวนการประท้วงนั้น ๆ (พจิตรรา สีคาโมไต, 2564, น. 45-48) นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนยังมีส่วนช่วยให้เกิดการขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และเป็นปากกระบอกเสียงของขบวนการประท้วงไปในวงกว้างจนกลายเป็นพื้นที่เสมือนของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในสื่อสารมวลชนด้วย โดย Gamson และ Wolfsheid ได้ระบุถึงคุณสมบัติของสื่อมวลชนต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง

หลัก 3 ประการ (Gamson and Wolfsfeld, 1993, p. 116-117. และ พิจิตรา สีคามโด้, 2564, น. 49) คือ

1) สื่อมวลชนช่วยขยายการสนับสนุนและเกิดการระดมผู้คนและทรัพยากรใน ขบวนการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2) สื่อมวลชนมีส่วนในการผลักดันข้อเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวและ สร้างความชอบธรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นความคิดทางสังคมกระแสหลัก และ

3) สื่อมวลชนยังช่วยให้บรรยากาศความขัดแย้งของขบวนการเคลื่อนไหวออกสู่สังคมในวงกว้างมากขึ้น เนื่องด้วยบทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ข้อสังเกตของบทบาทของสื่อมวลชนต่อขบวนการการประท้วงนั้นยังปรากฏ ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและสถานการณ์จากสื่อมวลชนกระแสหลักเท่านั้น ในที่นี้ เช่น สื่อประเภทโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งยังคงเป็น รูปแบบการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) และยังไม่เกิดการแสดง ความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารซึ่งกันและกันมากนัก

กระทั่งการเกิดขึ้นของสื่อสารมวลชนรูปแบบใหม่ หรือสื่อดิจิทัลในปัจจุบัน ซึ่ง เกิดขึ้นจากการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงการสื่อสารเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ดังเช่นการเติบโตของระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาพและเสียงได้ หรือใน ยุค “เว็บ 1.0” (Web 1.0) ซึ่งแต่เดิมจะทำการณรงค์การประท้วงในเว็บไซต์ต่าง ๆ (Web Protest Campaign) (Gurak and Logie in Caughey and Ayers, 2003, p. 25-30) ที่นักกิจกรรมเป็นผู้ริเริ่มขึ้นและการจัดทำเนื้อหาเท่านั้นตั้งแต่ช่วงปี 1990 เป็นต้นมา ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารของระบบอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน

ทันสมัยและรวดเร็ว ทำให้มีผู้เข้าถึงและเกิดผู้ใช้ที่เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น รวมทั้งการเติบโตของสื่อในยุค “เว็บ 2.0” (Web 2.0) หรือยุคสื่อสังคม (Social Media) มากมาย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter), อินสตาแกรม (Instagram), ยูทูบ (YouTube) และเทเลแกรม (Telegram) ช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่เหล่านี้มีคุณสมบัติในการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันการสื่อสารในระบบอินเทอร์เน็ตถือเป็นสื่อใหม่ที่ทำให้เกิดการสื่อสารแนวระนาบจนนำไปสู่การเกิดกลุ่มทางสังคมขนาดใหญ่ เกิดรูปแบบวัฒนธรรมและสังคม รวมทั้งเกิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) รูปแบบใหม่ด้วย (นันทนา นันทวโรภาส, 2558, น. 183-185) ปรากฏการณ์ของสื่อใหม่ดังเช่นระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ และทำให้เกิดกลุ่มทางสังคม ซึ่งในที่นี้หมายถึงขบวนการประท้วงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ปรากฏการณ์อาหรับสปริง (Arab Spring) ซึ่งผู้เข้าร่วมการในขบวนการประท้วงโดยเฉพาะในประเทศอียิปต์ มีการใช้สื่อสังคมไม่ว่าจะเป็น Facebook และ Twitter แสดงความคิดเห็นและเป็นเครื่องมือชักชวนเข้าร่วมขบวนการประท้วงอีกด้วย

Laer และ Aelst (Laer and Aelst, 2010, p. 18-20) อธิบายลักษณะของปฏิบัติการทางอินเทอร์เน็ตต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมว่า 1) ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้คนอื่นเนื่องจากการเข้าถึงได้ง่ายและก่อให้เกิดการระดมคนและทรัพยากร เช่น การระดมเงินบริจาคและทรัพย์สินอื่น ๆ และ 2) ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งของความริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับนักกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมการ จนกลายเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองในระบบอินเทอร์เน็ต อีกทั้งการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองบนโลกอินเทอร์เน็ตจึงเป็นพื้นที่ของการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสื่อใหม่หรือสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์โดยตรงซึ่งสามารถสร้างชุมชน สร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน สร้างพื้นที่เป็นประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วม และสร้างยุทธศาสตร์ทางการเมืองได้อีกด้วย โดยที่ นักกิจกรรมและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองจะใช้วิธีการสื่อสารเหล่านี้สร้างความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนและเยาวชน

การใช้สื่อสังคมในฐานะสื่อใหม่บนโลกอินเทอร์เน็ตดังที่กล่าวไปแล้วนี้ อาจทำให้เป็นหนึ่งในทางเลือกของขบวนการประท้วงได้ หรือเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโลกออนไลน์ (Online Social Movements) กล่าวคือ การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies : ICTs) ซึ่งเป็นส่วนช่วยที่ทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นในพื้นที่ออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์โดยการแสดงความคิดเห็น การส่งข้อความ ส่งภาพ เสียง และวิดีโอ ดังที่กล่าวไปแล้ว อีกทั้งทำให้เกิดรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกอินเทอร์เน็ตอีกด้วย Hara และ Huang ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นส่วนสำคัญในฐานะเครื่องมือที่เอื้อต่อ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกออนไลน์ (Hara and Huang, 2011, p. 496-506) คือ

1. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นทรัพยากร (ICTs as Resources) ในแง่ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ถือเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม นอกเหนือจากคน เงิน และทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความชอบธรรมได้ อีกทั้งระบบสารสนเทศและการสื่อสารช่วยให้เกิดการระดมผู้คนและทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับขบวนการเคลื่อนไหวอีกด้วย

2. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นรูปแบบของวงจรอบโครง (ICTs as Resources) เป็นการสะท้อนถึงปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหว โดยการนำเสนอ

กรอบของการรวมหมู่ของผู้คนในขบวนการเคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ ผ่านการนำรูปภาพและบรรยากาศซึ่งรวบรวมไว้แล้ว จากนั้นนำเสนอตามช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ มากมาย

3. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นตัวช่วยให้เกิดอัตลักษณ์รวมหมู่และความเป็นหนึ่งเดียวกัน (ICTs to Support Collective Identity and Solidarity) การเคลื่อนไหวในระบบอินเทอร์เน็ตมีกระบวนการที่สนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์รวมหมู่และสร้างการมีส่วนร่วมขึ้นในวงกว้าง รวมทั้งกระบวนการที่สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements) ซึ่งเคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความหลากหลายทางเพศ สิ่งแวดล้อม สันติภาพ ฯลฯ

4. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการระดมผู้คน (ICTs as Mobilization Tools) ซึ่งให้เห็นว่าระบบอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับระดมผู้คนและทรัพยากรทั้งในเชิงการสร้างฉันทามติของสังคมและเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสามารถควบคุมการระดมผู้คนที่มีส่วนร่วมได้โดยตรงผ่านนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวในโลกอินเทอร์เน็ต

5. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นพื้นที่หนึ่ง ๆ (ICTs as Spaces) ระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดพื้นที่ของนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวในโลกออนไลน์ ในที่นี้ เช่นนักกิจกรรมบนโลกไซเบอร์ (Cyberactivism) โดยการทำงานของนักกิจกรรมโลกออนไลน์โดยทั่วไปแล้วจะไม่สร้างความปั่นป่วน และเน้นในการประสานงาน เปลี่ยนถ่ายข้อมูล และการสื่อสารเท่านั้น

อย่างไรก็ตามการใช้สื่อสังคมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ต้นทุนของผู้คนในการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตเนื่องด้วยค่าใช้จ่ายใน

การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตที่สูง ปัญหาเรื่องเสถียรภาพของระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งมีผลต่อการจัดการ การทำกิจกรรม และการระดมผู้คนบนอินเทอร์เน็ต รวมทั้งระบบอินเทอร์เน็ตอาจเป็นระบบที่ทำหน้าที่จับตาสอดส่องโดยรัฐและนำไปสู่การใช้กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงจากการคุกคามไซเบอร์ (Hara and Huang, 2011, p. 496-506) ข้อจำกัดดังที่กล่าวไปนี้อาจจะเป็นอุปสรรคต่อโอกาสของขบวนการประท้วงในโลกออนไลน์ที่กำลังเกิดขึ้นมาได้

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองจนกลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์ดังที่กล่าวไปนี้ Poell และ Dijck (Poell and Dijck, 2018, p. 547) สะท้อนว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นหนึ่งในรูปแบบของขบวนการประท้วงรูปแบบใหม่ เนื่องจากมีรูปแบบการสื่อสาร การกระจายข้อมูลข่าวสาร การจัดการโครงสร้างขององค์กร และการระดมผู้คนและทรัพยากรที่แตกต่างไปจากขบวนการประท้วงลงถนน ทั้งนี้ปัจจุบันไม่ว่าเราจะมีโทรศัพท์มือถือหรือเครื่องมื่อสื่อสารประเภทใดก็ตามที่รองรับการสื่อสารรูปแบบออนไลน์ได้ มักจะใช้พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นช่องทางในการเนื้อหา การสังเกตการณ์ในเหตุการณ์การประท้วง รวมทั้งการจัดรูปแบบขบวนการประท้วงอีกลักษณะหนึ่ง สอดคล้องกับ Castells (Castells, 2015, p. 249-252) แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของการสร้างเครือข่ายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Network Social Movements) โดยเฉพาะโลกออนไลน์ในปัจจุบันสร้างทางเลือกของรูปแบบการเคลื่อนไหว และอาจเกิดขึ้นในกระบวนการระดมผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวบนท้องถนนควบคู่กัน ซึ่งประกอบด้วยระบบอินเทอร์เน็ตหรือเครื่องมือสื่อสารดังเช่นโทรศัพท์มือถือ ขณะเดียวกันการเคลื่อนไหวในระบบอินเทอร์เน็ตสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงการ

สื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และเชื่อมโยงนั้น ๆ จากพื้นที่ของส่วนตัวของปัจเจกไปยังพื้นที่ของขบวนการประท้วงบนท้องถนน รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปยังทั่วทุกมุมของโลกในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งได้ นอกจากนี้ การสื่อสารออนไลน์ยังเป็นการสร้างความหวังในการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคมสำหรับปัจเจกที่เข้ามามีส่วนร่วม และไม่จำเป็นต้องมีแกนนำ (Leaderless) แต่อย่างใด

การเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมอาจสร้างอำนาจของจำนวน (Power of Number) ได้โดย Tufekci (Tufekci, 2014, p. 1 และ ธนศักดิ์ สายจำปา, 2559, น. 90) ชี้ว่าการสื่อสารในระบบดิจิทัลมีส่วนช่วยในการเพิ่มพูนอำนาจให้กับขบวนการประท้วง รวมทั้งสามารถระดมผู้คนในการประท้วงได้เป็นจำนวนมาก เช่น ในปรากฏการณ์อาหรับสปริง (Arab Spring), กรีซ และสเปน ทั้งนี้จากการได้รับความสนใจในที่สาธารณะ การหลีกเลี่ยงจากการถูกตรวจสอบ และการประสานงานเนื่องจากประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ออนไลน์ได้มากขึ้นจากการถูกปิดกั้นโดยรัฐบาล ขณะเดียวกันข้อสังเกตจากการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกออนไลน์ถูกมองว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ไร้โครงสร้างที่ชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงว่าการเคลื่อนไหวในโลกออนไลน์เป็นการเพิ่มทางเลือกสำหรับนักกิจกรรม หรือการเคลื่อนไหวในโลกออนไลน์จะทำให้เกิดการแยกตัวออกจากสังคมและปกปิดตัวตนมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างสังคมเสมือนจริง (Virtual Community) ที่ผู้คนในโลกออนไลน์สามารถปฏิสัมพันธ์กันได้โดยไม่ต้องพบปะกันในโลกความเป็นจริง

ในส่วนของการปฏิบัติการของการใช้สื่อสังคมในขบวนการเคลื่อนไหวผ่านนักกิจกรรมบนโลกออนไลน์ในปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า “Slacktivism” (ย่อมาจาก slacker+activism) (เดอะแมทเทอร์. 2020 กับ Madison and Klang, 2020, p. 33-35) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำหน้าที่สร้างตัวตนและการมีส่วนร่วมบนพื้นที่สื่อสังคมต่าง ๆ ทั้ง

การคลิกไลค์ การแชร์เนื้อหาข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นทางสังคมการเมือง และการร่วมลงชื่อในแคมเปญรณรงค์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมองว่านักกิจกรรมในโลกออนไลน์ดำเนินงานผ่านเครือข่ายออนไลน์ได้อย่างสะดวกสบาย เป็นผู้สร้างความนิยมชมชอบ มีการสื่อสารที่ไร้ข้อจำกัด หลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อันตราย รวมทั้งสามารถเป็นหน่วยหนึ่งของขบวนการประท้วงได้ จนอาจได้สมญานามว่าเป็น “นักกิจกรรมจอมอุ้งงาน” แตกต่างจากนักกิจกรรมในขบวนการประท้วงบนท้องถนนที่มีรูปแบบการดำเนินการและการรับมืออย่างมีแบบแผน อย่างไรก็ตาม ไรท์ดี Madison และ Klang (2020. p. 36-38) อธิบายว่ารูปแบบการทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักกิจกรรม “Slacktivism” ดังที่กล่าวไปนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของดำเนินยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการเคลื่อนไหวทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในชั้นต่ำที่สุด เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนข่าวสาร และสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันผ่านการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสารออนไลน์ต่อไป

โลกออนไลน์จากการพัฒนาของระบบอินเทอร์เน็ตแสดงให้เห็นถึงการสร้างความสนใจใน “มิติใหม่” ของการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาจากทฤษฎีกระแสหลัก เช่น Turner (2013, p. 379) ชี้ให้เห็นว่าการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตมาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการประท้วงนั้น ในกรอบทฤษฎี การระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) ซึ่งอธิบายถึงการระดมผู้คนและทรัพยากรอื่น ๆ ในโลกออนไลน์ ทั้งนี้เพราะลักษณะของการใช้อินเทอร์เน็ตในขบวนการประท้วงถือเป็นการลดต้นทุน มีความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการระดมผู้คนและทรัพยากรอื่น และเป็นการสร้างขอบข่ายทางการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างพื้นที่และวาทกรรม และ Sriyai (2018, p. 35-38) ชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรม

เคลื่อนไหวทางการเมืองบนพื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์ที่ในกรอบของทฤษฎีโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure Theory) อธิบายถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคอินเทอร์เน็ตอยู่ในบรรยากาศของโครงสร้างอำนาจทางการเมืองที่เอื้อต่อการเกิดขึ้นของขบวนการประท้วงดังเช่นขบวนการประท้วงในประเทศที่เป็นประชาธิปไตย รวมทั้งการพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขทางสังคมและเงื่อนไขทางการเมือง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นของพลเมือง สิทธิเสรีภาพ และการแลกเปลี่ยนข่าวสารสารสนเทศอย่างเท่าเทียมกันในประเทศประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในโลกออนไลน์จนประสบความสำเร็จได้

โดยสรุปแล้ว สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารและระดมผู้คนในโลกออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเสมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใด ๆ ก็ตาม เช่น การแสดงออกความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการออกแบบกิจกรรมคู่ขนานกับการจัดกิจกรรมในขบวนการเคลื่อนไหวบนท้องถนน ขณะเดียวกันสื่อสังคมออนไลน์ที่ปรากฏการณ์ในอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนั้นได้ จนกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้คนโดยเฉพาะในยุคดิจิทัลปัจจุบัน

สื่อสังคมออนไลน์ในขบวนการประท้วงทางการเมืองไทย ปี 2563

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างกรณีบางกิจกรรมในขบวนการประท้วงทางการเมืองไทย ในช่วงเวลาปี 2563 ดังต่อไปนี้

1. ปรากฏการณ์แฮชแท็กในทวิตเตอร์ (Hashtag in Twitter) ภายหลังการยุบพรรคอนาคตใหม่กับปรากฏการณ์ “แฟลชม็อบ” ปรากฏการณ์ของสื่อสังคมในโลกออนไลน์ในช่วงของขบวนการประท้วงทางการเมืองในประเทศไทย โดยเฉพาะช่วงปี 2563 ซึ่งสร้างแรงกระเพื่อมทางสังคมแก่ผู้สนับสนุนอย่างมาก ตั้งแต่การเกิดปรากฏการณ์ “แฟลชม็อบ” (Flash Mob) หลังการตัดสินใจยุบพรรคอนาคตใหม่ของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 บริเวณสกายวอล์คแยกปทุมวัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในพื้นที่สถานศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เพื่อแสดงให้เห็นถึงผู้คนเช่นนักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่ไม่เห็นด้วยกับการยุบพรรคจากการตัดสินใจที่มองว่าไม่มีความเป็นธรรม นอกจากนี้ยังเกิดปรากฏการณ์การรายงานสถานการณ์แฟลชม็อบในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งเทรนด์ติดแฮชแท็ก “#ยุบพรรคอนาคตใหม่” และ “#Saveอนาคตใหม่” ในช่วงเวลาหลังการยุบพรรคฯ (มติชนออนไลน์. 2563) ไปจนถึงการติดแฮชแท็กในกิจกรรมการประท้วงในรูปแบบแฟลชม็อบตามสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์เป็นต้นมา (ไอลอร์. 2020) เช่น “#ขบถบางแสน กับ #บุรพามาแล้ว” ของมหาวิทยาลัยบุรพา, “#เสาหลักจะไม่หักอีกต่อไป กับ #จุฬารวมพล” ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “#kuไม่ใช่ขนมหวานราดกะทิ” ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, “#ข้างเผือกจะไม่ทน” ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, “#munedsdemocracy กับ #ศาลายางดกินของหวานหลายสี” ของมหาวิทยาลัยมหิดล, “#สวที่อยู่ข้างประชาธิปไตย” ของโรงเรียนสตรีวิทยา, “#มข

พอกันที” ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น, “#เยี่ยมอุดมไม่ก้มหัวให้เผด็จการ” ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, “#spuไม่กล้าขยับอยู่ใกล้รบ11 กับ #บัวบานต่อต้านรัฐบาลโง่” ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม, “#เด็กSNRUร่วมสู้ยุติธรรม” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, “#อิงโง่งไม่อิงเผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยนครพนม, “#ลูกพ่อขุนไม่รับใช้เผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง, “#ฝุ่น6ล้านหรือจะสู้นาน9เสียง” ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่, “#ถึงจะอยู่ไกลขอส่งใจที่ลานแปดเหลี่ยม” ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, “#รังสิตขับไล่เผด็จการ กับ #บุญบานเย็นไม่ได้เป็นขนมหวาน” ของมหาวิทยาลัยรังสิต, “#สวนสุนันทาไม่เป็นข้าเผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, “#อ่านหนังสือรู้เผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, “#สอนอไม่พอใจเผด็จการ” ของโรงเรียนศึกษานารี, “#ประชาธิปไตยจะแบ่งบานบนลานดาว” ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, “#ปักขามบักมีกลิ่น” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, “#ฟ้ามุ่ยไม่คุยกับเผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยพะเยา, และ “#ราชชมคลไม่ทนอีกต่อไป” ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครเหนือ นอกจากนี้ยังมีปรากฏการณ์แฮชแท็กในช่วงกิจกรรมการเคลื่อนไหวอื่น ๆ เช่น “#ไฉนเดียออกมือบ” “#มือบไม่มั่งแต่ตั้งตาคู่คุณรัฐบาล” “#วังกันนะแฮมทาโร่” “#ขีดเส้นตายไล่เผด็จการ” “#SaveThaiDemocracy” “#MilkTeaAlliance” รวมทั้งเหล่าแฮชแท็กที่กลายเป็นเทรนด์บนทวิตเตอร์ เช่น “#แท็กเพื่อนไปมือบ” ซึ่งมีผู้ทวีตกว่า 1 ล้านทวีต “#ให้มีจับที่รุ่นเรา” ซึ่งมีผู้ทวีตกว่า 5 หมื่นทวีต และ “#WhatsHappeningInThailand” ซึ่งมีผู้ทวีตกว่า 1 แสนทวีต (วอยซ์ทีวี, 2020 และ บีบีซีไทย, 2020) เป็นต้น

3. การตั้งเพจของขบวนการเคลื่อนไหวในเฟซบุ๊ก (Facebook Page) ในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเริ่มมีการสร้างช่องทางในการสื่อสารของสื่อสังคมดังเช่นเฟซบุ๊ก (Facebook) ของแต่ละกลุ่มเพื่อรับข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ และ

ชักชวนให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ออนไลน์เข้าร่วมกิจกรรมทั้งการจัดกิจกรรมตามสถานที่ต่าง ๆ และในโลกออนไลน์ควบคู่กัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการแสดงจุดยืนร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากการทำเพจในเฟซบุ๊กของกลุ่มขบวนการ ประท้วงหลากหลายกลุ่ม ทั้งเพจของเยาวชนปลดแอก (Free Youth) ซึ่งมีผู้เข้าร่วม ติดตามกว่า 1 ล้านคน, แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมติดตามกว่า 4 แสนคน และกลุ่มของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ

4. “เทเลแกรม” (Telegram): ช่องทางสื่อสารสังคมใหม่ ปรากฏการณ์ใหม่ของ สื่อสังคมบนโลกออนไลน์ในไทย คือ การนำแอปพลิเคชัน “เทเลแกรม” (Telegram) มาใช้ในการประท้วง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากประเทศรัสเซีย ซึ่งมีคุณสมบัติที่ใช้สำหรับการ พูดคุยสนทนาหรือการแชต (Thai PBS. 2563) อีกทั้งเทเลแกรมยังเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถรักษาความเป็นส่วนตัวเพื่อปกปิดตัวตนอีกด้วย (ไทยรัฐออนไลน์. 2563) ทำให้ ขบวนการประท้วงในหลายแห่ง เช่น อิหร่าน เบลารุส และฮ่องกง เลือกใช้เทเลแกรม เป็นเครื่องมือสื่อสารในการประท้วงต่อต้านอำนาจรัฐ ในรูปแบบ “ดาวกระจาย” โดยเฉพาะกรณีของฮ่องกงที่ใช้เทเลแกรมเป็นตัวแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร ใช้ในการ พูดคุยสนทนาและการสำรวจความคิดเห็นกับผู้ชุมนุม และเป็นช่องทางในการ ประชาสัมพันธ์การเคลื่อนไหวได้ในพื้นที่ที่เทเลแกรม นอกเหนือไปจากการแจกจ่าย โปสเตอร์และใบปลิวตามที่สาธารณะอีกด้วย (บีบีซีไทย, 2563) ส่วนกรณีการใช้เทเลแกรม ในขบวนการประท้วงในประเทศไทย พบว่ามีเพียงช่องทาง Free Youth Channel ที่มี ผู้ติดตามกว่า 7 หมื่นคน และแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมที่มีผู้ติดตามกว่า 3 หมื่นคน ซึ่งมีรูปแบบการใช้งาน เช่นการกระจายข้อมูลข่าวสาร การสนทนา

การสำรวจความคิดเห็น และการประชาสัมพันธ์การเคลื่อนไหวของขบวนการประท้วง เหมือนกันกับกรณีของฮ่องกงเช่นกัน

สื่อสังคมกับการประท้วงทางการเมืองรูปแบบใหม่ : ภาพสะท้อนของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

การใช้สื่อสังคมเป็นเครื่องมือการสื่อสารสำคัญในขบวนการประท้วงทางการเมืองตลอดปี 2563 สะท้อนถึงการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนจึงขออธิบายดังต่อไปนี้

1. สื่อสังคมในฐานะ “พื้นที่ของปัจเจก” เนื่องด้วยช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ที่ทันสมัย มีความหลากหลายและเข้าถึงง่าย เนื่องด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เหมาะกับผู้ใช้ของแต่ละคนที่แตกต่างกัน และอาจใช้งานมากกว่าหนึ่งช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ โดยแต่ละคนมักใช้เป็นพื้นที่แสดงออกทางการเมือง เช่น การแสดงเนื้อหาและแชร์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขบวนการประท้วงนั้น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวนั้น ๆ ได้ เสมือนอยู่ในพื้นที่ขบวนการเคลื่อนไหวบนท้องถนน จะเห็นได้จากเด็กนักเรียนและผู้สนับสนุนขบวนการประท้วงมีพื้นที่ในช่องทางต่าง ๆ ทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter) และเทเลแกรม (Telegram) เป็นต้น

2. สื่อสังคมที่สร้างความเปลี่ยนแปลงด้วย “พลังด้วยจำนวนผู้เข้าร่วม” (Power of Number) เปรียบเทียบได้กับการสร้างพลังของผู้คนในขบวนการประท้วงบนท้องถนน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการสร้างเนื้อหาของผู้ใช้แต่ละคน และการสร้างพื้นที่ผ่านการทำเพจของขบวนการเคลื่อนไหวแต่ละกลุ่มในเฟซบุ๊ก (Facebook) ให้ผู้ใช้ได้เข้าร่วม แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรม รวมทั้งการระดมคนและทรัพยากร เช่น การระดมทุนทรัพย์ เป็นต้น ในส่วนแต่ละบุคคลจะเห็นได้จาก

“ปรากฏการณ์แฮชแท็ก” บนทวิตเตอร์ในขบวนการประท้วงไทย กลายเป็นลักษณะของความเป็นสมัยนิยมของการใช้ลูกเล่นของสื่อสังคมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสำหรับผู้ใช้ช่องทางสื่อสังคมนั้น ๆ ในการเมืองโลกด้วย ทั้งนี้ นอกเหนือไปจากช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย สามารถสร้างเนื้อหา การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชั้นเริ่มต้นจนสามารถสร้างพลังอำนาจของผู้คนในโลกออนไลน์ได้ (The Conversation, 2018) นอกจากนี้ “ปรากฏการณ์แฮชแท็ก” ดังเช่น #เยาวชนปลดแอก ในการศึกษาของ Sinpeng (2021, p. 6-12) ชี้ให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนปลดแอก (Free Youth) ประสบความสำเร็จอย่างมากจากการใช้สื่อสังคมดังเช่นทวิตเตอร์เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเคลื่อนไหว ดังที่เห็นได้จากจำนวนของผู้ใช้ทวิตเตอร์ราว 20,000 กว่าผู้ใช้ที่ติดแฮชแท็กพร้อมกับการแสดงเนื้อหาสนับสนุนกลุ่มเยาวชนปลดแอก อาจรวมถึงการติดแฮชแท็กและเนื้อหาอื่น ๆ ซึ่งสนับสนุนขบวนการประท้วงในช่วงเวลานั้น ๆ ประกอบกันด้วย ขณะเดียวกัน การเคลื่อนไหวใน “ปรากฏการณ์แฮชแท็ก” สะท้อนต่อถึงการวิพากษ์วิจารณ์และข้อเรียกร้องในประเด็นต่าง ๆ เช่น ให้รัฐบาลยุบสภา แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพของเยาวชน การศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อสังคมในการประท้วงนั้นทำให้เกิดข้อถกเถียงและข้อจำกัดที่เป็นปัญหาสำคัญอยู่หลายประการ อาทิ

1. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ไม่มากนัก เนื่องจากเป็นการสร้างพลังที่ไร้อำนาจและ ไม่ทรงพลังเท่ากับการประท้วงบนท้องถนน (Jacobin Magazine, 2020) เพราะเป็นการแสดงออกผ่านการสร้าง

ข้อความและเนื้อหา รวมทั้งเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจและการแยกตัวออกห่างจากสังคม อีกทั้งพลังจากสื่อสังคมโลกออนไลน์อาจไม่ยั่งยืนเท่ากับการเรียกร้องของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนท้องถนนที่มีผลต่อเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองได้

2. การใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจสร้างผลดีหรือผลเสียต่อการมีส่วนร่วมในการประท้วง (ชนศักดิ์ สายจำปา, 2555, น. 92) เพราะการมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์นี้ทำให้เกิดการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในวงกว้างและรวดเร็ว แต่ในบางครั้งนำไปสู่การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดซึ่งส่งผลต่อการไตร่ตรองและการตัดสินใจต่อการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว หากมีความผิดพลาดจากการสื่อสารและการรับข้อมูลข่าวสารแล้วจะส่งผลเสียต่อการเคลื่อนไหวนั้นได้ ดังที่เห็นจากยุทธศาสตร์ “แกง” โดยนักกิจกรรมที่อาจสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและกระทบสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมการประท้วงได้

3. การใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างข่าวปลอมและเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการลดทอน และสร้างความเกลียดชังเพิ่มขึ้นไปด้วย (The Conversation, 2018) อีกทั้งทำให้บทบาทของรัฐสามารถสร้างความชอบธรรมผ่านการควบคุมและตรวจสอบการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการดำเนินคดีกับผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าข่ายผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ เมื่อวันที่ 19-20 กันยายน 2563 ที่ผ่านมา (ประชาชาติธุรกิจ, 2563)

บทสรุป

ปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวการประท้วงทางการเมืองในปี 2563 ถือว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ประกอบด้วยเยาวชนทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนจำนวนมากที่สุดในช่วงเวลาหนึ่ง ขณะเดียวกันกลุ่มคนเหล่านี้

เป็นผู้ที่เข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสารดังเช่น “มือถือ” ดิดตัวของเขาเหล่านั้นพร้อมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter) และเทเลแกรม (Telegram) ซึ่งเป็นเครื่องมือของปัจเจกบุคคลนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์ เช่น การแสดงออกทางการเมืองเชิงเนื้อหา การสร้างพลังการสนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่ควบคู่กับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ขบวนการประท้วงบนท้องถนน สะท้อนถึงวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคสมัย “ดิจิทัล” กลายเป็นขบวนการประท้วงทางการเมืองรูปแบบใหม่ที่ต่อรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งการระดมทรัพยากรและโครงสร้างโอกาสของการเมือง อย่างไรก็ตามการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการประท้วงทางการเมืองอาจไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากความเป็นปัจเจกบุคคลที่มองว่าโดดเดี่ยวจากสังคมของขบวนการประท้วงบนท้องถนน การสื่อสารด้วยถ้อยภาษาที่ไม่อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง และดำเนินยุทธศาสตร์ในสื่อสังคมออนไลน์เกิดความผิดพลาด ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงพัฒนาการของปรากฏการณ์ขบวนการประท้วงทางการเมืองแห่งยุคสมัยโลกดิจิทัลต่อไป

บรรณานุกรม

- นันทนา นันทวโรภาส. (2558). สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สภาพริคส์.
- บีบีซีไทย. (2563). แพลตฟอร์มนักศึกษา ถึง ชุมชนใหญ่ของ "คณะราษฎร 2563" ลำดับเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี 2563. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-54741254>.

บีบีซีไทย. (2563). **เยาวชนปลดแอก: ใครเป็นใครในแกนนำ-ผู้ชุมนุมที่ถูกดำเนินคดี.**

ค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53846800>

บีบีซีไทย. (2563). **เยาวชนปลดแอก: กลุ่ม FreeYOUTH ลั่น "มันจะไม่จบแค่นี้"**

แกนนำพร้อมถูกดำเนินคดีหากมีหมายเรียก. ค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53846800>

บีบีซีไทย. (2563). **ประท้วงฮ่องกง : เทเลแกรม แอปพลิเคชันขับเคลื่อน "การประท้วงไร้ผู้นำ" ของชาวฮ่องกงได้อย่างไร.** ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564

จาก <https://www.bbc.com/thai/international-48822097>

ไทยพีบีเอส. (2563). **รู้จัก Telegram ช่องทางนัดชุมนุมยุคใหม่.** ค้นเมื่อ 25

กรกฎาคม 2564 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/297497>

ไทยรัฐออนไลน์. (18 ตุลาคม 2563). **"เทเลแกรม" อีกช่องทางสื่อสาร มือบ**

ดาวกระจายคณะราษฎร รูปแบบ "ฮ่องกงโมเดล". ค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1955760>

ธนศักดิ์ สายจำปา. (2559). "การเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์: ประเด็นท้าทายทฤษฎี

การเคลื่อนไหวทางสังคม." **วารสารรัฐศาสตร์ มสธ.** 1,1: 77-96.

พิจิตรา สีคาโมโต้. (2564). **สื่อไทยในวิกฤต การเมืองเปลี่ยนผ่าน เทคโนโลยีปั่นป่วน.**

โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประชาชาติธุรกิจ. (23 กันยายน 2563). “ดีอีเอส” เตรียมแจ้งความ 10 ราย ผิด

พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ระหว่างชุมนุม. ค้นจาก

<https://www.prachachat.net/politics/news-526422>

มติชนออนไลน์. (21 กุมภาพันธ์ 2563). โลกออนไลน์ทวิต #Saveอนาคตใหม่ ขึ้น

อันดับหนึ่ง หลังศาลวินิจฉัยยุบพรรค ตัดสิทธิ 10 ปี. ค้นจาก

https://www.matichon.co.th/politics/news_1993057

เดอะแมทเทอร์. (2019). โซเชียลมีเดียสร้างการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ แต่ก็ทำให้
ล้มเหลวได้เช่นกัน? ค้นเมื่อ 28 กันยายน 2564 จาก

<https://thematter.co/thinkers/success-and-failure-of-social-media/88989>

เดอะวันโอวันดอทเวิร์ล. (2020). #WhatsHappeninginThailand: เมื่อการเมือง
ออนไลน์ลงสู่ท้องถนน. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2564 จาก

<https://www.the101.world/surachanee-sriyai-interview/>

ไอลอว์. (2020). บันทึกข้อมูลการชุมนุมของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน
ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2563. ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564 จาก

<https://freedom.ilaw.or.th/en/node/825>

เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2020). ม็อบดิจิทัล: ความป๊อปปูลาร์ในโลกออนไลน์ ที่ผลักดันให้การ
ชุมนุมเข้าถึงคนมากขึ้น. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2564 จาก

<https://workpointtoday.com/thailand-protest-2020-digital-movement/>

ว้อยชทีวี. (2020). **#แท็กเพื่อนไปมือบ ทยานอันดับ 1 เทรนด์ทวิตเตอร์ไทย**. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.voicetv.co.th/read/XFF5rnaCn>

Castells, M. (2015). **Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age. Second Edition**. Cambridge: Polity Press.

Earl, J. (2016). Protest Online. In Bosi, L., G and Uba K (Eds). **The Consequences of Social Movements**. Cambridge: Cambridge University Press.

Gamson, W. A., and Wolfsfeld, G. (1993). "Movements and Media as Interacting Systems." **Annals of the American Academy of Political and Social Science** 528: 114-125.

Gurak, L. J. and Logie, J. (2003). Internet Protests, from Text to Web. In Caughey, M. M. and Ayers, M. D. (Eds.) **Cyberactivism: online activism in theory and practice**. New York: Routledge.

Hara, N., and Huang B. Y. (2011). "Online Social Movements." **Annual Review of Information Science and Technology** 45,1: 489-522.

Jacobin Magazine. (2020). **The Problem With Hashtag Activism**. Retrieved on 2 September 2021 From <https://jacobinmag.com/2020/12/hashtag-activism-review-twitter-social-justice>.

Laer, J. V., and Aelst, P. V. (2010). “Internet and Social Movement Action Repertoires: Opportunities and Limitations.” **Information, Communication & Society** 8: 1146-1171.

Madison, N. and Klang, M. (2020). “The Case for Digital Activism: Refuting The Fallacies of Slacktivism.” **Journal of Digital Social Research** 2,2: 29-47.

Poell, T. and Dijck J. V. (2018). **Social Media and New Protest Movements.** In Burgess, J., Marwick, A. and Poell T. (Eds.) **The SAGE Handbook of Social Media.** London: SAGE Publications.

Sinpeng, Aim. (2021). “Hashtag activism: social media and the #FreeYouth protests in Thailand.” **Critical Asian Studies** 53,1: 1-14.

Sriyai, S. (2018). **Weaving the Web: Internet, Mobilization, and Contentious Political Movements.**(Doctoral Dissertation). Texas: Texas Tech University.

The Conversation. (2018). **#Revolution: how the humble hashtag changed world politics.** Retrieved on 2 September 2021 From <https://theconversation.com/revolution-how-the-humble-hashtag-changed-world-politics-105483>.

Tufekci, Z. (2014). “Social Movements and Governments in the Digital Age.” **Journal of International Affairs** 68,1: 1-18.

Turner, E. (2013). “New Movements, Digital Revolution, and Social Movement Theory.” **Peace Review: A Journal of Social Justice** 25,3: 376-383.